
Ticari Mal Alımlarında Vade Farklarının Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi: TMS-2 Stoklar Standardı ile Vergi Mevzuatının Karşılaştırılması

Ayşe N. YERELİ¹

Nilgün KAYALI²

Lale DEMİRLİOĞLU³

Özet

Vadeli ödeme koşulu ile alınan ticari mal stoklarında, peşin alım fiyatı ile vadeli fiyat arasındaki fark, Türkiye Muhasebe Standardı 2 (TMS-2) Stoklar Standardına göre, finansman gideri olarak muhasebeleştirilirken, Vergi Usul Kanunu (VUK)'na göre ise stok maliyetleri içinde gösterilmektedir. Eğer stoklar satılmamış ise söz konusu vade farklarının hesaplanıp, muhasebe kayıtlarına aktarılması ve dolayısıyla vergi ile uyumlama kayıtlarının yapılması söz konusu olacaktır. Çalışmada ticari mal alımlarında vade farklarının hesaplanmasında VUK ile TMS-2 Stoklar standardı karşılaştırması örnek uygulama ile sunulmuştur. Karşılaştırma muhasebe kayıtları, gelir tabloları ve işletmelerin finansal oranları ile yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler:TMS-2 Stoklar, Vadeli Alış, Vade Farkı

The Accounting and Recognition of Delay Interests in Commodity Purchase: Comparison of Turkish Accounting Standards 2 Inventories Standard and Tax Legislation

Abstract

In stocks of commodities purchased with deferred payment condition, while the difference between the futures and cash purchase; according to the Turkish Accounting Standards-2 Inventories Standard, is recognised as a financing expense, it is shown within the inventory costs according to Tax Procedure Law. If the inventories aren't sold, calculating the delay interests and transferring them to the accounting records and therefore making the tax-matching records are to be discussed. In the study, the comparison of Turkish Accounting Standards-2 Inventory Standard and Tax Procedure Law in the calculating of delay interests in commodity purchases is shown with a model application. The comparative accounting records and income statements are conducted with the financial ratios of businesses.

Keywords:TAS -2 Inventories, Futures Purchase, Maturity Differential

¹ Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Manisa-TÜRKİYE
E-posta: ayseyereli@gmail.com

² Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Manisa-TÜRKİYE

³ Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksekokulu, Manisa-TÜRKİYE

Giriş

Ticaret işletmelerinin temel faaliyet konusu ticaret dolayısıyla ticari mal alım ve satımı olduğuna göre, alım ve satım sırasındaki ticari mal değerinin doğru hesaplanması, işletmenin dönem karı veya zararının doğru ve güvenilir tespiti açısından önem kazanmaktadır. Mal stok değerinin, gerçek değerinden düşük veya yüksek tespit edilmesi işletmelerin kar ya da zararları üzerinde etkili olmaktadır.

Stok kaleminin hesaplanmasında doğru değerlendirme ölçütlerinin kullanımı, stok değerlemesinde; faiz giderleri, kur farklarının ve vade farklarının hesaplanması, stok maliyetleri içerisinde yer alıp almadıkları VUK ve TMS-2 stoklar standardına göre karşılaştırılıp, incelenmesi gereken konular arasındadır.

Bu doğrultuda çalışmamızın amacı, vadeli ticari mal alışlarında, VUK ve TMS-2 karşılaştırmasını kayıtlar yolu ile gerçekleştirip, aradaki farklılıkların, stok kalemi ve dönem karı üzerindeki etkilerini gelir tablosu ve finansal oranlar aracılığı ile ortaya koymaktır.

Satın Alınan Ticari Malların Değerlemesi ve Maliyet Bedeli Tespiti

VUK'un 274. maddesi uyarınca satın alınan ticari mallar maliyet bedeli ile değerlendirilir. Yine aynı kanununun 262. maddesinde de maliyet bedelinin, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade ettiği belirtilmiştir. İktisadi varlık satın alma yoluyla edinilmişse malın satın alma bedeli ile ambar ya da depoya götürülmesine kadar yapılan giderlerin toplamından oluşur (Haftacı, 2010: 17).

VUK'un satın alma yoluyla edinilmiş bir varlığın maliyet bedeline ilişkin 262. maddesi uyarınca maliyet bedelini oluşturan unsurlar şunlardır:

- Satın alma bedeli, ithal edilen mallarda CIF bedeli,
- Malın işyerine getirilmesine kadar ödenen sigorta gideri,
- Malın işyerine getirilmesine kadar ödenen nakliye, yükleme, boşaltma ve hamaliye giderleri,
- İthal edilen mallara ilişkin gümrük vergisi, gümrük komisyonu ve diğer ithalat giderleri.

Mal alımı anında yapılan alış iskontosu faturada gösterilir ve alınan mal bedelinden düşülür. VUK'a göre, malın stoklara girişi yapılmaya kadar söz konusu olan finansman giderleri ve kur farkları maliyete dâhil edilirken, malın elde edilmesinden sonraki sürelerde maliyete dâhil edilme ihtiyaridir.

VUK'a göre stokların maliyet bedeli tespit edilebiliyorsa fiili maliyet, fiili maliyet tespit edilemiyorsa ağırlıklı ortalama maliyet esas alınır. Satın alınan malın maliyet bedeline göre bilanço günündeki satış bedelleri %10 ve daha fazla bir değer düşüklüğü göstermesi halinde, maliyet bedeli yerine emsal bedeli ölçüsü uygulanabilir. Diğer taraftan yangın, deprem, su basması gibi afetler yüzünden veya bozulmak, çürümek, kırılmak paslanmak gibi haller neticesinde iktisadi kıymetinde önemli bir azalış olan mallar emsal bedel ile değerlendirilecektir (Erkan ve ark.,2010: 90).

TMS-2 stoklar standardına göre, stoklar, maliyet bedeli veya net gerçekleşebilir değerden düşük olanı ile değerlendirilir. Eğer stokun net gerçekleşebilir değeri maliyet değerinin altına düşüyor ise, “net gerçekleşebilir değer” ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Net gerçekleşebilir değer, işin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade eder (TMS-2, Madde 6).

TMS-2 Stoklar standardına göre, satın alma maliyetleri, yurt içi alımlarda, satın alma bedeli ile birlikte satın alma giderleri ve stokun belirlenen yere kadar getirilmesi için yapılan taşıma ve sigorta gideri gibi harcamalardan oluşur. Yurt dışından yapılan satın almalarda, belirtilen harcamalara, akreditif giderleri ile gümrük vergisi, gümrük giderleri vb. gibi satın alma ile ilgili diğer harcamalar eklenir (Akdoğan ve Sevilen gül, 2001: 155). Ticari iskontolar ve benzeri diğer indirimler, satın alma maliyetinin belirlenmesinde indirim konusu yapılır.

Maliyet Bedelinin Tespitinde Vade Farkları

Vade farkları, mal bedelinin peşin ödenmemesi nedeniyle malın peşin bedeline ek olarak yapılan ödemelerdir. Vade farkları malın fatura bedeline dahil olabileceği gibi, malın fatura bedelinden ayrı olarak ödemelerdeki gecikmelere bağlı olarak da doğabilir. VUK'a göre, ister fatura bedeline dahil olsun, ister sonradan doğduğu için ayrıca fatura edilmiş olsun vade farkları doğrudan malın alışı ile ilgilidirler ve maliyete eklenirler (Güçlü, 2008: 207-226). Mal alımı borçlarının vadesinde ödenmemesi nedeniyle sonradan hesaplanan vade farkları da satıcı işletme tarafından fatura edilecek ancak bu fatura bedelleri alıcı işletme tarafından doğrudan gider (finansman gideri) yazılacaktır. Söz konusu vade farkları ilgili mal maliyetiyle ilişkilendirilmeyecektir (Küçük, 2009: 108).

Özellikle enflasyon ortamında ve döviz fiyatları artış gösterdiğinde vade farkından kaçınmak için hedging fiyat uygulaması söz konusu olabilmektedir. Hedging (Tampon) fiyat uygulaması; fiyat değişikliğinden

doğabilecek zararlı önlemek için bir malı vadeli olarak almak ve satmak şeklinde ifade edilebilir (Tek,1999: 451). İthalata dayalı fiyatlandırma söz konusu olduğunda döviz fiyatları artış gösteriyorsa vade farkı koyularak fiyat belirlenmektedir.

TMS-2 Stoklar standardına göre ise, bir işletme stokları vadeli ödeme koşulu ile alıyor ise, anlaşma, peşin alım fiyatı ile ödenen fiyat arasında bir fark olan finansman unsuru içerdiği takdirde, bu unsurlar finanse edildiği dönemde faiz gideri olarak muhasebeleştirilir (TMS-2, Madde18).

Burada bahsedilen finansman gideri vergi mevzuatımıza göre stokların maliyetine kaydedilmesi gereken bir giderdir. Sonuçta stokun satıldığı yıl matrahından indirim konusu yapılabilir. Dolayısıyla stok maliyetine verilmemiş ve ilgili döneme doğrudan gider kaydedilmemiş finansman maliyetlerine bakılır, stok satılmışsa problem kalmaz. Çünkü satılan ticari malların maliyetine kayıt yapılacağı için finansman gideri olarak kaydedilen tutar da vergiden düşülebilir, ayrıca vergi ile uyumlama kaydına gerek kalmaz. Stok satılmamışsa, kanunen kabul edilmeyen gider kaydı yapılmalıdır (Örten ve ark.,2011: 44).

Üretimi ve satışa arz edilmesi uzun zaman gerektiren bir stok ise, örneğin inşaat ve uçak yapımı gibi, TMS-23 Borçlanma Maliyetleri standardına göre, finansman giderleri, maliyete dâhil edilebilir. Fakat bu ihtiyaridir.

Dolayısıyla TMS-2 Stoklar standardına göre vadeli alınan işletme stokları vade farkı içermesi durumunda bu vade farkının stok maliyetine eklenmemesi gerekmektedir. Sadece ender koşullarda borçlanma maliyetleri stok maliyetlerine yüklenebilecektir.

Örnek Uygulama

ABC Ticaret İşletmesi Tekstil Sektöründe faaliyet gösteren bir işletmedir. 31.09.2011 tarihinde söz konusu işletme 84.000-TL peşin bedeli olan ticari malı 4 ay vadeli kredili olarak 96.000-TL'ye satın almıştır. 4 ay vadeli olarak aldığı ticari malın 3'te 1'ini 10.12.2011'de 41.600-TL'ye geri kalan kısmını ise 25.01.2012'de 83.200-TL'ye peşin olarak satmıştır. ABC işletmesi bu vadeli alış işleminden doğan borcunu 20.01.2012'de nakit olarak ödemiştir. Söz konusu borcunu erken ödemesi nedeni ile ABC Ticaret İşletmesi'ne mal satan işletme 800-TL bir indirim yapmıştır ve bu iskonto bedeli borçtan düşülmüştür.

Vade Farkının Hesaplanması ve Muhasebeleştirme Süreci

TMS-2 Standardında vade farkı hesaplanmasında, faiz formüllerinin hangisinin uygulanacağı yönünde bir hüküm bulunmamakta fakat diğer standartlarda etkin faiz yönteminin uygulanacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla uygulamada 2011 ve 2012 yıllarına gider olarak yansıtılacak olan faiz aşağıda yer alan bileşik faiz formülü kullanılarak hesaplanacaktır (Örten ve ark.,2011: 43).

$$1/ (\text{Kalan Süre} / \text{Vade Bazı})$$

$$\text{Faiz Oranı (FO)} = (\text{Vadeli Değer} / \text{Peşin Değer}) - 1$$

Döneme yansıtılacak olan finansman gideri ise aşağıda yer alan formül ile hesaplanacaktır.

$$(\text{Vadeye kalan gün} / \text{Vade Bazı})$$

$$\text{Bugünkü Değer} = \text{Gelecekteki Değer} / (1 + i)$$

$$\text{Faiz Oranı} = (96.000/84.000)^{1/(4/12)} - 1 = 0,493$$

ABC Ticaret İşletmesinin yaptığı bu alış işlemi muhasebeleştirilirken VUK'a ve Tek Düzen Muhasebe Sistemi'ne göre 96.000-TL olarak borçlandırılırken TMS-2'ye göre ise 96.000-TL içinde yer alan vade farkı, özellikli varlıklar haricinde kalan stokların alış maliyetine dâhil edilmeyecek dönemsellik kavramına uygun olarak dönem giderlerine yansıtılacaktır. Uygulama yapılan işletmede dönemde alınan ticari malların tamamı satılmamıştır. Bu nedenle dönem sonunda stoklar satılmadığı varsayımına göre Ekim-Kasım-Aralık 2011 de söz konusu olan vergi açısından kabul edilmeyen vade farkı için vergi etkisi kaydı yapılacaktır.

ABC Ticaret İşletmesinin yaptığı bu alış işlemi ilk olarak TMS-2'ye göre, hemen ardından da VUK'a göre muhasebeleştirilecektir (KDV ihmal edilmiştir).

TMS-2'ye göre yapılması gereken hesaplamalar ve muhasebe kayıtları aşağıda yer almaktadır⁴.

$$\text{Faiz Oranı} = (96.000/84.000)^{1/(4/12)} - 1 = 0,493$$

31.09.2011			
153 TİCARİ MALLAR HS.		84.000	
182 ERTELENMİŞ GİDERLER HS.		12.000	
320 SATICILAR HS.			96.000
<i>- Vadeli ticari mal alış kaydı.</i>			
31.10.2011			
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		2.847	
182 ERTELENMİŞ GİDERLER HS.			2.847
$96.000/(1,493)^{3/12} = 86.847$			
$86.847 - 84.000 = 2.847$			
<i>2011 Yılı Ekim Ayı vade farkı kaydı</i>			
31.11.2011			
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.		2.950	
182 ERTELENMİŞ GİDERLER HS.			2.950
$96.000/(1,493)^{2/12} = 89.797$			
$89.797 - 86.847 = 2.950$			
<i>2011 Yılı Kasım Ayı vade farkı kaydı.</i>			
10.12.2011			
100 KASA HS.		41.600	
600 YURT İÇİ SAT.			41.600

⁴ Muhasebe kayıtları oluşturulurken “Örten R., Remzi Örten, Kaval H., Karapınar A. (2011), “Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları(TMS-TFRS) Uygulama ve Yorumları”,5.Baskı, Ankara:Gazi Kitabevi ,s.43-46.” ile “Elitaş C., (2012), “Muhasebe Uygulamaları Açısından TMS ve TFRS’ye Geçiş Rehberi”, Gazi Kitabevi, s:408-409.”

GELİRLERİ HS.			
<i>-Ticari malın satış kaydı.</i>			
10.12.2011			
621 SATILAN MALIN MALİYETİ HS.		28.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.			28.000
<i>-Satılan ticari malın maliyet kaydı.</i>			
31.12.2011			
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		3.050	
182 ERTELENMİŞ GİDERLER HS.			3.050
$-96.000/(1,493)^{1/12} = 92.847$ $92.847 - 89.797 = 3.050$ <i>2011 Yılı Aralık Ayı vade farkı kaydı.</i>			
31.12.2011			
329 ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ HS.		3.153	
663 VADE FARKI GELİRLERİ HS.			3.153
<i>-Reeskont kaydı.</i>			
31.12.2011			
970 VERGİ AÇISINDAN KABUL EDİLMEYEN GİDERLERİ		8.847 ⁵	
971 VERGİ AÇISINDAN KABUL EDİLMEYEN GİDERLERİ ALACAKLI HS.			8.847
31.12.2011			
284 ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI		1.769	
691 VERGİ GİDERİ /			1.769

⁵ 2011 Yılı Ekim-Kasım-Aralık Ayları vade farkları toplamıdır.

GELİRİ HS.			
- 8.847 x %20= 1.769 TL Ertelemiş vergi varlığı kaydı.			
01.01.2012			
673 VADE FARKI GİDERLERİ HS.		3.153	
329 ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ HS.			3.153
-Uygulanan reeskontun yeni dönemde geri alınması kaydı.			
20.01.2012			
320 SATICILAR HS.		800	
602 DİĞER GELİRLER HS.			800
-İskonto kaydı.			
20.01.2012			
320 SATICILAR HS.		95.200	
100 KASA HS.			95.200
-Saticılara olan borcun ödenmesi kaydı.			
25.01.2012			
100 KASA HS.		83.200	
600 YURT İÇİ SAT. GELİRLERİ HS.			83.200
-Ticari malın satış kaydı.			
25.01.2012			
621 SATILAN MALIN MALİYETİ HS.		56.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.			56.000
-Satılan ticari malın maliyet kaydı.			
31.01.2012			

780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS. 182 ERTELENMİŞ GİDERLER HS.	3.153	3.153
96.000-92.847= 3.153 TL 2012 Yılı Ocak Ayı vade farkı kaydı.		

VUK'a göre yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıda yer almaktadır.

31.09.2011		
153 TİCARİ MALLAR HS.	96.000	
320 SATICILAR HS.		96.000
320.01 VADESİ GELMEMİŞ VADE FARKLARI HS.	96.000	
<i>-Vadeli Ticari Mal Alışı</i>		
10.12.2011		
100 KASA HS.	41.600	
600 YURT İÇİ SAT. GELİRLERİ HS.		41.600
<i>-Ticari malın satış kaydı.</i>		
10.12.2011		
621 SATILAN MALIN MALİYETİ HS.	32.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.		32.000
<i>-Satılan ticari malın maliyet kaydı.</i>		
31.12.2011		
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU HS.	3.153	
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HS.		3.153
<i>-Reeskont Kaydı.</i>		

01.01.2012		
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ HS.	3.153	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONT HESABI		3.153
<i>Geçen yıl uygulanan reeskontun yeni dönemdeki kaydı.</i>		
20.01.2012		
320 SATICILAR HS.	95.200	
320.01 VADESİ 95.200 GELMEMİŞ VADE FARKLARI HS.		
100 KASA HS.		95.200
<i>-Saticılara olan borcun ödenmesi kaydı.</i>		
20.01.2012		
320 SATICILAR HS.	800	
320.01 VADESİ GELMEMİŞ 800 VADE FARKLARI HS.		
602 DİĞER GELİRLER HS.		800
<i>-Erken ödeme nedeni ile yapılan iskontonun kaydı.</i>		
25.01.2011		
100 KASA HS.	83.200	
600 YURT İÇİ SAT. GELİRLERİ HS.		83.200
<i>-Ticari malın satış kaydı.</i>		
25.01.2011		
621 SATILAN MALIN MALİYETİ HS.	64.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.		64.000
<i>-Satılan ticari malın maliyet kaydı.</i>		

Gelir Tablosu Üzerindeki Etkinin Değerlendirilmesi

Yapılan yevmiye kayıtlarının ardından 2011 ve 2012 yıllarına ait VUK'a ve TMS-2 'ye göre özet gelir tabloları oluşturulmuştur. Aşağıda yer alan özet tablolar incelendiğinde bazı kalemlerde farklılık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu farklılıklar dönem karını etkilemektedir.

2011 Yılı	VUK	TMS-2
Satışlar	41.600	41.600
Satılan Malın Maliyeti	(32.000)	(28.000)
Brüt Satış Karı	9.600	13.600
Reeskont Faiz Gelirleri	3.153	0
Vade Farkı Gelirleri		3.153
Finansman Gideri	0	(8.847)
Vergi Gideri / Geliri	0	1.769
Dönem Karı	12.753	9.675

2012 Yılı	VUK	TMS-2
Satışlar	83.200	83.200
Diğer Gelirler	800	800
Satılan Malın Maliyeti	(64.000)	(56.000)
Brüt Satış Karı	20.000	28.000
Reeskont Faiz Giderleri	(3.153)	0
Vade Farkı Giderleri		(3.153)
Finansman Gideri	(0)	(3.153)
Dönem Karı	16.847	21.694

Kümülatif Kar	29.600	31.369
----------------------	---------------	---------------

VUK'a göre yapılan kayıtlar sonucunda elde edilen 2011 yılı brüt kar tutarı 9.600-TL, dönem karı tutarı 12.753-TL iken 2012 yılı için ise brüt kar tutarı 20.000-TL, dönem karı tutarı ise 16.847-TL'dir. TMS-2'ye göre yapılan kayıtlar sonucunda elde edilen 2011 yılı brüt kar tutarı 13.600-TL, dönem karı tutarı 9.675-TL iken 2012 yılı için ise brüt kar tutarı 28.000-TL, dönem karı tutarı ise 21.694-TL'dir. İki yılın kümülatif toplamı 29.600-TL olması gerekirken ertelenmiş vergi varlığının henüz ödenmemiş olması nedeniyle VUK'a ve TMS-2'ye göre kümülatif toplamlar arasında da 1.769-TL'lik bir fark bulunmaktadır.

Söz konusu uygulamada vadeli alış işleminin VUK ve TMS-2 açısından farklı kayıt edilmesi dönemler arasında dönem karının dağılımını etkilemiştir. Her dönem için brüt ve dönem karlarını kümülatif toplama oranlandığında VUK'a göre dönem karının 2011 yılına düşen payı toplam

karın %43'ü, 2012 yılına düşen payı ise %57'sidir. TMS-2'ye göre ise dönem karının 2011 yılına düşen payı toplam karın %31'i, 2012 yılına düşen payı ise %69'udur.

Finansal Oranlar Üzerindeki Etkinin Değerlendirilmesi

Finansal oranlar hem işletmelerin performansları hakkında daha detaylı bilgi sağlama hem de yıllar ve sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırılmalarına olanak tanıma açısından önem arz etmektedir. Çalışmanın bu kısmında hem TMS-2 hem de VUK çerçevesinde yapılan muhasebeleştirme işleminin finansal oranlar üzerindeki etkisi, Lantto ve Sahlström'un 2008'de "Impact of International Financial Reporting Standard Adoption On Key Financial Ratios" isimli çalışmalarında bahsettikleri temel finansal oranlar kullanılacaktır (Elitaş, 2010, 61; Lantto ve Sahlström, 2008: 1-21). Söz konusu bu oranlardan özellikle stok kalemini ve karlılığı içeren oranlar kullanılarak hesaplamalar yapılacaktır. Bu çalışmada incelenecek olan oranlar şunlardır:

- Cari Oran⁶
- Stok Devir Hızı⁷
- Brüt Satış Karı / Net Satışlar Toplamı Oranı
- Öz kaynak / Toplam Varlık Oranı
- Vergi Öncesi Varlık Karlılığı Oranı⁸
- Vergi Öncesi Öz sermayenin Kazanma Gücü⁹

Aşağıda ABC Ticaret İşletmesi'nin TMS-2'ye ve VUK'a göre yapılan muhasebeleştirme işleminin stok kalemi ve karlılık ile ilgili olan finansal oranlar üzerindeki etkisini gösterebilmek için 2011 yılı dönem sonu bilançosu ve gelir tablosundan elde edilen verilerin topluca gösterimi aşağıda özet olarak tablo halinde sunulmuştur.

⁶Cari Oran= Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

⁷Stok Devir Hızı = Satılan Malın Maliyeti / Stoklar

⁸ Vergi Öncesi Varlık Karlılığı = Dönem Karı / Toplam Varlıklar

⁹ Vergi Öncesi Öz sermayenin Kazanma Gücü=Dönem Karı / Öz sermaye

Tablo 1: 2011 Yılı ABC İşletmesi Verileri

2011 Yılı	ABC Ticaret İşletmesi Verileri	
	VUK'a Göre	TMS-2'ye Göre
DÖNEN VARLIKLAR	294.659	289.812
	<ul style="list-style-type: none"> • Nakit ve Benzerleri 161.910 • Ticari Alacaklar 53.125 • Diğer Alacaklar 9.900 • Stoklar 64.000 • Diğer Dönen Varlıklar 5.724 	<ul style="list-style-type: none"> • Nakit ve Benzerleri 161.910 • Ticari Alacaklar 53.125 • Diğer Alacaklar 9.900 • Stoklar 56.000 • Diğer Dönen Varlıklar 8.877
DURAN VARLIKLAR	331.060	332.829
TOPLAM VARLIKLAR	625.719	622.641
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	259.313	259.313
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	150.000	150.000
ÖZKAYNAKLAR	216.406	213.328
NET SATIŞLAR	41.600	41.600
SATILAN MALIN MALİYETİ	32.000	28.000
BRÜT SATIŞ KARI	9.600	13.600
DÖNEM KARI	12.753	9.675

Hesaplamalar sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıdadır (Tablo 2).

Tablo 2: Finansal Oranların Sonuçları

Finansal Oranlar	VUK'a göre yapılan muhasebeleştirme	TMS-2'ye göre yapılan muhasebeleştirme
Cari Oran	1,1363	1,1176
Stok Devir Hızı	0,5	0,5
Brüt Satış Karı/Net Satışlar Toplamı Oranı	0,2307	0,3269
Öz kaynak /Toplam Varlık Oranı	0,3459	0,3426
Vergi Öncesi Varlık Karlılığı Oranı	0,0204	0,0155
Vergi Öncesi Öz sermayenin Kazanma Gücü	0,0589	0,0454

Cari oran, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü göstermesi açısından önemlidir. Kısa vadeli varlıkların kısa vadeli kaynaklarla ödenebilmesi işletmelerin arzu ettiği bir durum olarak belirtilebilir. Gelişmekte olan ülkelerde likidite çok yüksek olmadığından ve kurumsal yetersizliklerden dolayı firmalar daha çok kısa süreli yabancı kaynaklar kullanmak zorunda olduklarından cari oran söz konusu ülkelerde 2'nin altındadır. Ancak genel bir kural olarak cari oran 1.5:1'e yakın olmasının gelişmekte olan ülkelerde yeterli olabileceği söylenebilir (Akgüç, 1994: 23). Özetle, cari oran 1,0'dan küçük ise firmanın önemli borç ödeme probleminin olduğu, büyükse firmanın borçlarını ödeyebilecek gücünün bulunduğu şeklinde yorumlanabilir (Okka, 2010: 46-47). VUK'a göre yapılan muhasebeleştirme işleminden hareketle cari oran hesaplandığında 1,1363, TMS-2'ye göre ise 1,1176 gibi bir sonuç elde edilmektedir. Aradaki niceliksel fark ise 0,0187'dir. Dolayısıyla söz konusu işletme borçlarını ödeyebilecek güçtedir.

Stok devir hızı, stokların ne kadar sürede nakde dönüştüğünü ifade etmektedir. Genelde bu oranın yüksek olması işletmelerce verimlilik göstergesi olarak ifade edilmektedir (Ercan ve Ban, 2005, 41). Her iki muhasebeleştirme işleminde de stok devir hızı 0,5 olarak hesaplanmıştır. Yani stoklar yılda 0,5 defa dönüşüme uğramaktadır.

Brüt Satış Kârı/Net Satışlar Oranı VUK açısından 1,1363 iken TMS-2 açısından 1,1176'dır. Aradaki niceliksel fark ise +0,0962'dir. Bu oranın yüksekliği işletmenin giderlerini karşılayacak brüt karın yüksekliğini göstermektedir. Dolayısıyla TMS-2'ye göre yapılan muhasebeleştirmede bu oran daha yüksek elde edilmektedir.

Vergi öncesi 1-TL'lik varlığın yüzde kaç kar elde ettirdiğini gösteren oran vergi öncesi varlık karlılığı oranıdır. Hesaplamalar sonucunda bu oran VUK'a göre 0,0204, TMS-2'ye göre 0,0155, aradaki niceliksel fark 0,0049 olarak hesaplanmaktadır. Başka bir deyişle, varlıklar VUK'a göre %2 civarında, TMS-2'ye göre ise %1,5 civarında etkin kullanılmaktadır.

Vergi Öncesi Öz sermayenin Kazanma Gücü ise vergi öncesi 1-TL'lik öz sermayenin yüzde kaç getiri elde ettirdiğini gösteren orandır. Hesaplamalar sonucunda bu oran VUK'a göre 0,0589, TMS-2'ye göre 0,0454, aradaki niceliksel fark 0,0135 olarak hesaplanmaktadır. Başka bir deyişle, özsermaye VUK'a göre %6 civarında, TMS-2'ye göre ise %5 civarında daha karlı kullanılmaktadır.

SONUÇ

Ticaret Kanunu hükümleri ile Muhasebe İlkelerine göre hesaplanan kara ticari kar, oluşturulan bilanço ticari bilanço olarak isimlendirilirken Vergi Kanunlarına göre hesaplanan kara mali kar, düzenlenen bilançoya da mali bilanço ya da vergi bilançosu adı verilmektedir.

Vadeli alış işleminin VUK ve TMS-2 açısından farklı kayıt edilmesi stok kaleminin, dönem karlarının farklılığını gündeme getirmiştir. Oluşan farklılıklar finansal tablolarda ve dolayısıyla finansal tablolar aracılığı ile hesaplanan finansal oranlarda da değişiklikler meydana getirmiştir. Oranlardaki değişim finansal analiz sonuçlarını da etkileyecektir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N.,Sevilengül, O. (2001). Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması. Ankara:Gazi Kitabevi.
- Akgüç, Ö. (1994). Finansal Yönetim. İstanbul: Avcıol Yayınevi.
- Elitaş, C. (2010). “Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Benimsenmesinin Bazı Temel Finansal Oranlar Üzerindeki Etkisi Üzerine Uygulamalı Bir Değerlendirme”, Muhasebe ve Denetime Bakış. 30: 57-68.
- Ercan, M.K.,Ban, Ü. (2005). Finansal Yönetim. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erkan, M.,Elitaş, C., Ceran, Y. (2010). Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri(TMS/IFRS Uyumlu). Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Güçlü, F.C. (2008). “TMS-2 Stoklar Standardı ve Vergi Kanunları Kapsamında Stokların Değerlemesi ve Değeri Düşen Mallar”, Vergi Sorunları. 232(2008):207-226.
- Haftacı, V. (2010). “İşletmelerde Finansal Çözümleme”, İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Küçük, S. (2009). “Değerleme ve Dönem Sonu İşlemleri”, Yaklaşım. 193 (2009):108.
- Lantto, A.M.,Sahlström, P. (2008). “Impact of International Financial Reporting Standard Adoption on Key Financial Ratios”, Accounting and Finance. 48(2008):1-21.
- Okka, O. (2010). İşletme Finansman. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Örten, R.,Kaval, H., Karapınar, A. (2011). Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları(TMS-TFRS) Uygulama ve Yorumları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Tek, Ö.B. (1999). Pazarlama İlkeleri Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları. İstanbul: Beta Basım Yayın.